

Examen VMBO-BB
2005

tijdvak 2
maandag 20 juni
11.30 - 13.00 uur

NEDERLANDS LEESVAARDIGHEID-SCHRIJFVAARDIGHEID CSE BB

Bij dit examen hoort een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen en 1 schrijfopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 43 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten maximaal behaald kunnen worden.

500040-2-622o

Gebruik

1 Batterijen zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Bijna iedereen heeft er tientallen in huis. Vooral voor apparaten als rekenmachientjes, horloges, de disk-
5 man, de afstandsbediening van de tv, een kookwekker, het mobieltje en vele andere. Per jaar worden er wel 200 miljoen batterijen verkocht en eens zijn die natuurlijk leeg.

Bewaren

2 10 We gaan in Nederland in het algemeen best zorgvuldig met lege batterijen om. De meeste mensen bewaren ze om ze later naar een inzamelpunt te brengen. Ondanks alle goede bedoelingen verdwijnen
15 er toch nog veel batterijen in de vuilnisbak, miljoenen per jaar. Dat komt doordat batterijen vaak op allerlei verschillende plaatsen in huis rondslingeren, waardoor ze uiteindelijk toch in het vuilnis belanden. Het
20 is daarom belangrijk om batterijen op één centraal punt in huis te bewaren, ergens in een potje, zodat je niet hoeft te zoeken als je ze gaat inleveren.

3 Lege batterijen kunnen op heel veel plaatsen worden ingeleverd. Natuurlijk kun je ze bij de gemeentelijke opslagplaats of de chemokar in je woonplaats inleveren. Om het je nog gemakkelijker te maken, heeft de Stichting Batterijen (Stibat) bovendien
30 gezorgd voor extra inzamelpunten. Bij winkels, scholen en zelfs op campings staan daarvoor speciale tonnen. Natuurlijk kun je ook terecht bij de Retourette, een inzamelpunt voor gebruikt glas, kleding, plastic
35 flessen, drinkkartons, papier en batterijen. In opdracht van de Stibat halen gespecialiseerde bedrijven alle ingeleverde batterijen op bij gemeenteopslagplaatsen, winkelketens, scholen, campings en Retourettes.

40 Ze verpakken de batterijen in kunststof bakken en transporteren ze verder. De inzamelbedrijven brengen ze tenslotte naar een centraal sorteestation in Ermelo. Hier worden alle batterijen gesorteerd. Dat
45 is belangrijk, omdat daardoor iedere batterij goed kan worden verwerkt.

Grondstoffen

4 Uit de batterijen wordt staal, lood, zink, mangaan, kwik en cadmium teruggewonnen. Daarvan worden weer nieuwe producten gemaakt zoals zinken daken, vangrails of metalen onderdelen voor auto's.

5 Een mooi voorbeeld van dergelijke recycling is de verwerking van zinkkoolstofbatterijen. De batterijen worden als grondstof toegevoegd bij de productie van staal en zink. De voornaamste stof van de batterijen – zink – komt daarbij weer als afzonderlijke stof vrij. Het zink wordt opgevangen in filters en kan zo weer gebruikt
60 worden bij het maken van nieuwe batterijen.

6 Uiteindelijk krijgt zo'n zestig tot tachtig procent van de stoffen waaruit batterijen bestaan, een tweede leven. De recycling van de batterijen levert een besparing op die vergelijkbaar is met een treinlading grondstoffen. Daarom is het zo belangrijk om te weten dat je je batterijen niet zomaar weggooit als je diskman leeg is of
70 wanneer je rekenmachientje het niet meer doet, maar dat je ze wegbrengt naar de daarvoor bestemde inzamelpunten bij jou in de buurt. Doen!

Vrij naar een artikel uit *Blikveld*, een uitgave van de Retourette, jaargang 3, nummer 2, 2001

- 1p ● 1 Wat is de bedoeling van de eerste alinea?
A de indeling van de tekst aangeven
B een persoonlijke mening geven over het onderwerp
C een samenvatting geven vooraf
D het tekstonderwerp aankondigen
- 1p ○ 2 → Welk advies geeft de schrijver over het bewaren van batterijen?
- 1p ○ 3 "goede bedoelingen" (regel 14)
→ Wat wordt hier bedoeld met "goede bedoelingen"?
- 1p ● 4 Welk kopje past het best bij alinea 3?
A Inzamelpunten
B Lege batterijen
C Retourettes
D Stibat
- 1p ● 5 Welk kopje past het best bij alinea 6?
A Batterijen
B Besparing
C Grondstoffen
D Zink
- 1p ○ 6 In de titel staat "Lege batterijen ... inleveren loont!"
→ Citeer een zin uit alinea 6 waaruit blijkt dat het inderdaad loont om ze in te leveren.
- 1p ● 7 Wat is de hoofdgedachte van de tekst?
A Inzamelbedrijven brengen lege batterijen naar een sorteerbe­drijf in Ermelo om de verschillende soorten uit elkaar te halen.
B Lege batterijen inleveren betekent een enorme besparing aan grondstoffen.
C Met het recyclen van lege batterijen bespaar je een treinlading grondstoffen.
D Stibat heeft gezorgd voor een groot aantal extra inzamel­punten voor lege batterijen.
- 1p ● 8 Teksten kunnen met verschillende doelen geschreven worden:
1 om te informeren;
2 om te overtuigen;
3 om te amuseren;
4 om tot handelen aan te zetten.
Soms zijn er ook twee of meer doelen tegelijkertijd van toepassing.
Om welk doel of welke doelen gaat het in deze tekst?
A alleen 1
B 1 en 3
C 2 en 3
D 1, 2 en 4

TEKST 2 KUN JE DIEREN LEREN PRATEN?

Mensen zijn de enige levende wezens die een heel uitgebreide taal hebben. Behalve baby's kent bijna iedereen vele duizenden woorden. Iedereen kan met die woorden ook zinnen maken om over allerlei onderwerpen te praten. Met dieren is dat anders, die kunnen geen verhalen of smoesjes vertellen. Kleine kinderen kun je leren praten. Waardoor kan dat dan niet met dieren?

1 In het verleden is vaak geprobeerd om
dieren te leren praten. Taalkundige Marc
van Oostendorp heeft een poes die een
aantal poezenwoorden kent. "Als ze hon-
5 ger heeft, klinkt haar miauw heel anders
dan wanneer ze bang is, of geaaid wil
worden. Ook lijkt ze mensentaal te ver-
staan. Soms ligt ze helemaal boven in het
huis te slapen, maar als ik dan van bene-
10 den 'Miepie' roep, dan komt ze razendsnel
de trap af om te kijken of er iets te eten is.
Toch is ze niet echt goed in taal. Ze ver-
staat de woorden niet, ze luistert naar de
toon waarop je praat. Als je in plaats van
15 Miepie 'Rotkat' roept, dan komt ze net zo
goed naar beneden."

2 Hij heeft ooit onderzoek gedaan naar
hoeveel verschillende 'woorden' Miepie
zelf kan maken. Dat zijn er een stuk of
20 tien. Naast het aangeven van gevoelens
als honger en angst kan het dier ook
dingen als 'Ik voel me niet lekker' of 'Ga
weg, vreemde poes' aangeven. Oosten-
dorp: "Ze heeft in tien jaar tien woorden
25 geleerd. Dat is niet veel. In diezelfde tijd
leren mensenkinderen wel duizend keer
zoveel woorden."

3 Vooral apen hebben heel veel taal-
geschied. Enkele keren werd een jonge
30 chimpansee opgevoed door mensen. Zo
hoopten de onderzoekers dat het beestje
op dezelfde manier taal zou kunnen leren
als een mensenkind. Dat is telkens weer
mislukt. De aapjes bleken heel slim en
35 leerden heel veel van hun mensenouders,

maar kletsen konden ze na vele jaren nog
niet.

4 De bek van een chimpansee is dan
ook niet geschikt om taalklanken te ma-
40 ken. Om te kunnen praten moet de tong in
allerlei standen kunnen bewegen en dat
kan een apentong niet. Met hun handen
kunnen ze wel net zo veel als mensen.
Daarom is geprobeerd of apen gebaren-
45 taal konden leren. Maar ook dat is apen
nooit gelukt. Ze kwamen niet verder dan
tekens voor 'geef', 'sinaasappel' en 'ba-
naan'. Eten is voor een aap nou eenmaal
een van de belangrijkste dingen.

5 50 Het antwoord op de vraag of je dieren
kunt leren praten, is te vinden in de herse-
nen. Mensenkinderen worden geboren
met in hun hersenen een speciaal taal-
gedeelte om talen te leren. Zodra baby's
55 de eerste woordjes van hun ouders horen,
begint die 'talenknobbel' zich te ontwikke-
len. Later kan een kind woorden gaan na-
zeggen en nog later zorgt de knobbel er-
voor, dat kinderen zelf dingen kunnen
60 gaan verzinnen. Ook het leren van een
vreemde taal wordt in dit deel van de
hersenen geregeld. Dieren hebben bij hun
geboorte niet zo'n knobbel, en die kan er
later ook niet meer groeien. Zo simpel is
65 het dus: hoe we het ook proberen, we
zullen de dieren nooit kunnen leren
praten.

Vrij naar een artikel van Marc van
Oostendorp in *Onze Taal*, juni 2003

- 1p ● 9 Het schuingedrukte tekstgedeelte besluit met de zin: "Kleine kinderen kun je leren praten. Waardoor kan dat dan niet met dieren?"
In welke alinea kun je het antwoord vinden op deze vraag?
A alinea 2
B alinea 3
C alinea 4
D alinea 5
- 1p ● 10 Wie is "hij" in regel 17?
A Miep
B mensen
C rotkat
D Marc van Oostendorp
- 1p ● 11 In alinea 2 worden twee dingen met elkaar vergeleken.
Welke twee dingen worden met elkaar vergeleken?
A honger en angst
B het leren van Miep en van mensenkinderen
C mensenkinderen en poezen
D Marc van Oostendorp en poezen
- 1p ● 12 Wat is het verband tussen alinea 2 en 3?
A Alinea 2 en 3 vormen een tegenstelling.
B Alinea 2 en 3 vormen een opsomming.
C Alinea 3 noemt een gevolg van wat er in alinea 2 wordt verteld.
D Alinea 3 noemt de oorzaak van wat er in alinea 2 wordt verteld.
- 3p ○ 13 Het is steeds weer mislukt om apen een taal te leren. (zie alinea 3)
→ Geef drie oorzaken waardoor dit mislukt is.
- 1p ● 14 Waarnaar verwijst "dat" in regel 45?
A handen gebruiken
B taalklanken maken
C gebarentaal leren
D praten met je tong
- 1p ● 15 Een tekst kan bestaan uit:
1 feiten;
2 de mening van de schrijver;
3 de mening van deskundigen / iemand anders.
Waaruit bestaat deze tekst?
A alleen uit 1
B alleen uit 2
C alleen uit 1 en 2
D uit 1, 2 en 3

WAAR HEB IK 10 LEGE BATTERIJEN LIGGEN OM REISCHEQUES TE WINNEN?

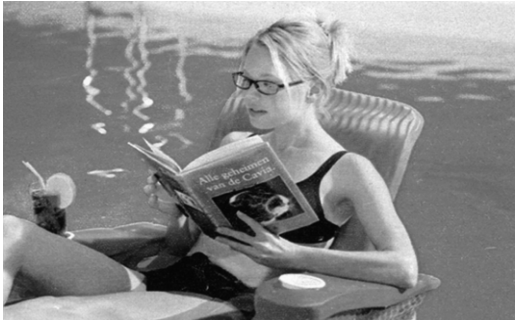

Zo doet u mee:

- 1** Zoek in uw woning (bijvoorbeeld in laatjes, kastjes, oude apparaten, kinderspeelgoed) naar lege batterijen. U heeft er meer dan u denkt. Verzamel er 10.
- 2** Schrijf uw naam, adres, postcode, woonplaats en uw telefoonnummer op een papiertje (er is geen speciale bon nodig). Stop dit samen met de 10 lege batterijen in een zakje.
- 3** Doe dit zakje in de inzamelton bij een van de vele inleverpunten die hieronder worden genoemd. U mag zoveel zakjes met 10 lege batterijen inleveren als u wilt. Daarna wordt het spannend, want elke maand worden er vele reischeques toegekend tot wel € 3.000!

IN LAATJES, OUDE AFSTANDSBEDIENINGEN, ELEKTRISCH SPEELGOED, DISCMAN'S, TELEFOONS, ENZOVOORTS.

Kortom u heeft vast en zeker 10 lege batterijen. Daarmee maakt u kans op een van de vele reischeques tot € 3.000! Zo gemakkelijk kan dat. Voor meer informatie kijk op www.legebatterijen.nl of bel 0800-022 5001.

Een heerlijke vakantie ligt letterlijk en figuurlijk voor het oprapen!

INLEVERPUNTEN

Actie loopt van 1 januari tot en met 31 december 2004. Prijzenpakket: vanaf maart 2004 elke maand één reischeque t.w.v. € 3.000, 25 van € 450 en 75 van € 100. Eerste toekenning op 1 maart 2004. Op 10 januari 2005 vindt de laatste toekenning plaats. De reischeques zijn niet tegen contant geld te verzilveren. Alle winnaars krijgen schriftelijk bericht. De uitslag wordt elke maand bekend gemaakt op www.legebatterijen.nl en in diverse tijdschriften. Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd. Organisator: Stichting Batterijen, Postbus 719, 2700 AS Zoetermeer.

- 1p ● **16** Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie van de Stichting Batterijen?
- A de lezers informeren over de Stichting Batterijen
  - B de lezers amuseren met een actie voor reischeques
  - C de lezers ertoe overhalen om lege batterijen in te leveren
  - D de lezers ertoe overhalen om nieuwe batterijen te kopen
- 1p ● **17** Wat is de belangrijkste functie van de foto?
De afbeelding is vooral bedoeld om
- A belangrijke informatie te geven die niet in de tekst staat.
  - B de aandacht van de lezer te trekken.
  - C de tekst van de advertentie begrijpelijker te maken.
  - D duidelijk te maken wat de Stichting Batterijen is.
- 1p ● **18** Makers van advertenties proberen op verschillende manieren de aandacht van de lezer te trekken. Dat doen ze onder andere door:
- 1 een bepaald tekstgedeelte groter af te drukken
  - 2 opvallende foto's of tekeningen te gebruiken
  - 3 veel specialistische informatie over het product te geven
  - 4 een of meer logo's duidelijk af te beelden
- Welke manieren heeft de maker van deze advertentie gebruikt?
- A alleen 1, 2 en 3
  - B alleen 1, 2 en 4
  - C alleen 1, 3 en 4
  - D alleen 2, 3 en 4

TEKST 4 DE MENSEN VAN DE DIERENAMBULANCE

Wie het kantoor van de dierenambulance Rotterdam en omstreken bezoekt, denkt dat hij in een mini-dierentuin terecht is gekomen. In de kamer staan allerlei bakken: een kooi met een poes, een glazen kast met een grote leguaan en tegen de muur staat een aquarium. In de andere hoek staan een bak met schildpadjes en een glazen bak met een vuurbuiksalamander. Zijn baasje heeft hem in de steek gelaten. We nemen een kijkje achter de schermen.

Dierenleed

1 "Ieder dier heeft zijn eigen verhaal", vertelt Piet van Berkel. Piet is de oprichter van deze dierenambulance. "De poes zit hier, omdat zijn baasje zijn huis uit moest. Hij
5 haalt hem binnenkort weer op. Dino, de leguaan, woont hier omdat zijn baasje niet meer voor hem kon zorgen. We zijn dan ook blij dat de mensen de dierenambulance bellen en zo'n beestje niet buiten laten."
10 "Je gaat altijd met z'n tweeën op pad", zegt Lydia Buyt, die ook werkzaam is bij de dierenambulance. "Als je een gewond dier gaat afvoeren, draag je samen de brancard en als het ernstig is, verleen je eerste
15 hulp in de ambulance."

Noodgeval

2 Als je een gewond dier ziet, bel je de dierenambulance. Je krijgt de meldkamer aan de lijn. Die geeft aan de dierenredders
20 door waar het gewonde dier is. Met de ziekenwagen proberen ze zo snel mogelijk bij het dier te komen. De ambulances hebben veel speciale apparatuur 'aan boord': een brancard, verband en een zuurstofkoffer.
25 Ze mogen geen sirene of zwaailichten gebruiken. Ze mogen wel vluchtstroken en busbanen nemen om sneller bij het dier in nood te komen. "Soms gebruiken we onze lichten en in een noodgeval rijden we harder dan mag", legt Piet uit.
30
3 Tijdens de vuurwerkramp in Enschede (2000) waren de mensen van de dierenambulance ook van de partij. Ze redden
35 verdwaalde dieren en brachten hen naar het asiel, waar de baasjes hen konden oppikken. Maar bij de dierenambulance krijgen ze niet alleen met honden, katten of konijnen te maken. De dierenredders hebben ook verdwaalde zeehondjes op de
40 Maasvlakte gered. Die hebben ze naar de

zeehondencrèche in Pieterburen gereden. Of ze verbonden een paard met een slagaderlijke bloeding. Zelfs voor exotische
45 dieren draaien ze hun handen niet om: giftige slangen of dikke vogelspinnen ... "We worden nog al eens opgebeld met de kreet dat er een slang in het toilet zit of dat er een vogelspin rondloopt. Laatst hebben we een python bij iemand uit het bad gevestigd."
50 Gevonden reptielen vangt de dierenambulance op in speciale bakken. Het is de bedoeling om van de opvang een amfibieën- en reptielencentrum te maken. Daar kunnen de bezoekers de dieren bekijken.

4 55 Veel honden en katten dragen een chip onder hun huid. Dat is een elektronisch buisje waar de gegevens van het dier in staan, zoals hun naam en adres. Al deze gegevens worden opgeslagen op een computer bij de dierenambulance: de dieren-
60 databank. Als ze een dier vinden, lezen ze met een speciaal apparaatje de chip en zo kunnen ze het dier snel terugbrengen bij z'n baasje.

Telefoondienst

5 65 Als iedereen aan het einde van de dag naar huis gaat, moet Lydia blijven. Zij heeft namelijk piketdienst. Dat betekent dat ze bij de telefoon moet blijven. Want ook 's avonds wordt er veel gebeld over
70 gewonde en loslopende dieren. Dan moet er wel iemand zijn die de ambulances opdracht geeft om uit te rukken. Soms zit je een hele avond duimen te draaien, de andere keer staat de telefoon roodgloeiend. Maar dat vindt Lydia niet erg. Ze
75 werkt niet voor niets bij de dierenambulance, waar ze ooit als stagiaire begon. Voor dieren heeft ze alles over.

Vrij naar een tekst van Astrid Stanhardt Uit: *Zo zit dat* (2003)

- 1p ● **19** Wat is de bedoeling van het schuingedrukte tekstgedeelte?
A de indeling van de tekst aangeven
B een persoonlijke mening over het onderwerp geven
C het onderwerp van de tekst aankondigen
D met een grappige inleiding de aandacht trekken
- 2p ○ **20** "Je gaat altijd met z'n tweeën op pad." (regel 11)
→ Noem twee redenen uit de tekst waarom de mensen van de dierenambulance altijd met z'n tweeën zijn.
- 1p ○ **21** In de eerste zin staat dat het kantoor van de dierenambulance aan een mini-dierentuin doet denken.
→ Citeer een zin uit alinea 3 waaruit blijkt dat er plannen in die richting bestaan.
- 2p ○ **22** De dierenambulance komt in actie als dieren gewond zijn. (zie alinea 2)
→ Geef uit de tekst nog twee andere situaties waarbij de dierenambulance in actie komt.
- 1p ● **23** Welk kopje past het best boven alinea 4?
A Computer
B Dierendatabank
C Speciaal apparaatje
- 1p ● **24** Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
A De dierenambulance is er voor het redden van dieren in nood, voor de opvang en het terugbrengen van verdwaalde dieren.
B De mensen van de dierenambulance staan niet alleen overdag, maar ook 's avonds klaar voor hun diervriendelijke taak.
C Het kantoor van de dierenambulance lijkt met al die dieren veel op een mini-dierentuin.
D Vaker kunnen de mensen van de dierenambulance de ingebrachte datachip in dieren lezen en ze weer terugbezorgen.
- 1p ● **25** Wat is het belangrijkste schrijfdoel van de auteur?
De auteur wil met deze tekst de lezer
A amuseren.
B informeren.
C overtuigen.
D tot handelen aansporen.

Let op: de laatste opdracht van dit examen staat op de volgende pagina.

SCHRIJFOPDRACHT

Via een vriend heb je gehoord dat er ook een mogelijkheid bestaat om een keer stage te gaan lopen bij de mensen van de dierenambulance. Je hebt aan deze ongebruikelijke stageplaats zelf nooit gedacht, maar het leek je wel erg leuk om dat een keer te proberen.

In maart van dit jaar heb je besloten om stage te gaan lopen bij de mensen van de dierenambulance in een grote plaats bij jou in de buurt. Je bent, ondanks het feit dat het af en toe best zwaar was, zo enthousiast geraakt in deze twee weken, dat de redactie van de schoolkrant bij jou op school gevraagd heeft een leuk stuk te schrijven voor die krant. Zo kunnen andere leerlingen een goed beeld krijgen van het werk tijdens een stage.

Je vertelt in welke periode je stage hebt gelopen en bij welke dierenambulance. Het was natuurlijk niet altijd even leuk. Je probeert een zo goed mogelijke beschrijving te geven van wat je zoal in die twee weken hebt moeten doen. Denk daarbij ook aan de werktijden en bedenk drie werkzaamheden die daarbij kwamen kijken.

Vertel dat je hoopt dat er in de toekomst meer leerlingen daar stage gaan lopen. Vermeld ook dat het niet alleen een nuttige, maar vooral een leerzame stage is. Vertel bovendien dat de vrijwilligers van de dierenambulance er heel erg mee geholpen zijn.

Sluit je verhaal af met een leuk voorval dat je hebt meegemaakt in die periode. Bedenk een passende titel en vergeet vooral niet af te sluiten met je naam en de klas waarin je zit.

14p ○ 26 → Opdracht: schrijf een enthousiast verslag voor de schoolkrant van jouw school.